

Rumoer

Rumoer. Over het begin van kunst

Florette Dijkstra, Uitgeverij IJzer, 2019

Door Sanne Kabalt

In het boek *Rumoer* van beeldend kunstenaar en schrijver Florette Dijkstra komen zestig kunstenaars/schrijvers aan bod in evenzoveel stukjes tekst. De teksten lezen soms als korte verhalen, waarvan de kunstenaar de hoofdpersoon is. Soms gaan ze zo sterk over de ideeënwereld van de betreffende kunstenaar dat de term ‘essay’ beter zou passen. Bij de minder meeslepende stukken krijg ik het idee dat ik vooral een (mooi geschreven) samenvatting van een bepaald boek of lezing voorgeschoteld heb gekregen. Maar er zijn ook stukken bij die betoverend zijn, me even helemaal meenemen en me aan het denken zetten over wat kunst is en kan zijn.

Florette Dijkstra is zelf beeldend kunstenaar – ze maakt met name potloodtekeningen – en schrijfster. Dat zal eraan bijgedragen hebben dat ze geïnteresseerd is in kunstenaars, schrijvers én mensen die het allebei doen: zowel beeldende kunst maken als schrijven. Ik las dit boek dan ook met de hoop om iets te lezen over daar waar beiden werelden samenkomen. Het gaat Dijkstra vooral om de filosofie achter het kunstwerk, het ontdekken, het ontstaan van het idee. Dat zorgt ervoor dat de teksten van kunstenaars die zij gebruikt, vooral gaan *over* het werk, en niet een plek krijgen *in* het werk.

Het maakt me opnieuw bewust van hoe specifiek mijn wens, mijn onderzoek, is. Er is hier veel te lezen over wat kunstenaars schrijven over kunst, maar waar ik naar op zoek ben zijn kunstenaars die schrijven als wezenlijk onderdeel van hun kunst. Of schrijvers die beelden gebruiken als wezenlijk onderdeel van hun literatuur.

Het is, desalniettemin, heel mooi om even mee te mogen leven en denken met makers als Francisco Goya, Rainer Maria Rilke, Agnes Martin & Walter Benjamin. Het is een rijk boek. Er is zo veel om over door te mijmeren. *Taal biedt de schrijver een horizon*, schrijft ze, over Roland Barthes. Die zin blijft in mijn hoofd klinken. En over Luciano Fabro: *De vraag was of kunst wel kon bestaan zonder functioneel te zijn of aan de voorwaarden van een opdracht te voldoen. Volgens Fabro kon dat alleen wanneer kunst als een vorm van denken werd gezien – een denken dat in het kunstwerk gestalte kreeg*. Ook dat blijft hangen en helpt me wanneer ik aan het maken ben. Het maken mag het denken zijn, zeg ik tegen mezelf. En het denken het maken.

Over Marguerite Duras schreef Florette Dijkstra een droevig stukje, waarin Duras’ eenzaamheid centraal staat. *Eigenlijk kon ze het niet, schrijven. En toch moest ze het doen. Het was contact leggen met het onbekende in haarzelf. Het niet-weten. Had ze al geweten wat ze zou gaan schrijven, dan hoefde ze het niet meer te doen. Door te schrijven kwam ze erachter wat ze zou schrijven als ze schreef*. Ook hier haal ik bemoediging uit, een soort troost. Want het is ook verdomme moeilijk, schrijven. Maar het doet je iets ontdekken. Dat herken ik, en daar zit zo veel waarde in.

In *Rumoer* vind je ook aantal prachtige stukken over kunstenaars van heel lang geleden, uit de oudheid en zelfs de prehistorie. In een van de teksten gaat het over een prehistorische tekenaar die een paard in een

grot heeft getekend. *Hij had het paard weergegeven in een onveranderlijke, gefixeerde tekening in een wereld waar geen paarden leefden. Daarmee zei hij: 'Dit is een paard.'* Hij zei het juist daar waar geen levend paard te zien was, en maakte daarmee het paard voor altijd zichtbaar in het denken. Opnieuw weet Dijkstra zo veel waarde te geven aan de weergave, aan de transformatie van iets dat er in de wereld is naar het kunstwerk dat daarnaar verwijst. Ik moet denken aan mijn eigen nieuwe werk, dat over ijs gaat. Misschien is het genoeg, simpelweg het ijs weer te geven, daar waar het ijs niet is. Om te zeggen: 'Dit is ijs' en het ijs daarmee zichtbaar te maken in het denken.